

EUROPEAN
STATISTICAL
SYSTEM

PARENDUSTEGEVUSED EESTI

**EKSPERTHINDAJATE SOOVITUSED JA
SOOVITUSTEST TULENEVAD TEGEVUSED *EESTI* RIIKLIKU
STATISTIKASÜSTEEMI PARANDAMISEKS**

1. soovitus

Valitsus peaks suurendama Statistikaameti eelarvelist rahastamist, arvestades uusi tegevusi ja vältimaks seda, et asutus peaks kärpima oma tööprogrammi ja väljundi kvaliteeti – olgugi et mõningat abi võib pakkuda ka sisemine tõhustamine ja väljastpoolt põhieelarvet saadav lisatulu. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise, näitaja 3.1.)

Hetkeolukord:

Aastaid ei ole Statistikaameti (SA) eelarve kasvanud samas taktis asutuse lisategevustega, mis on seotud SA rolliga riigi andmehaldussüsteemis, ELi õigusaktidest ja riigisisestest huvidest tulenevate täiendavate statistikavajadustega ning ka organisatsioonisiseste arendusvajadustega nt kommunikatsiooni, andmekogumise ja andmetöötluse valdkondades. 2021. aastal kujundas SA ümber oma kulumudeli, nii et tootmiskulud GSBPM (üldise statistilise äriprotsessi mudeli) etappide järgi jaotatakse statistikavaldkondade vahel.

Statistikaamet on aastaid näinud vaeva, et mahutada täiendava statistilise väljundi ja analüüsi vajadused olemasoleva eelarve raamidesse. Pidevalt tuleb vaeva näha, et riiklik eelarve arvestaks statistika tootmist puudutavate ELi õigusaktide rakendamiseks. Selle tagajärjel on viimase 5 aastaga suurenenud lõhe tarbijate statistikavajaduse ning SA võimekuse vahel nõudlust täita.

Eelnimetatud probleemi lahendamiseks on Statistikaamet välja töötanud protsessi uute ELi õigusaktide rakendamise kulude ja uute riiklike vajadustega seotud kulude arvesse võtmiseks eelarvevahendite eraldamisel. Menetlust on esitletud Rahandusministeeriumile ja teistele asjaomastele ministeeriumitele. Statistikaamet kasutab protsessi uute ELi õigusaktide ja uute riiklike vajaduste puhul, et saaksime selle järgi kulude rahastamises läbi rääkida ja kokku leppida. Protsessi toetavad ka teised valitsussektori sidusrühmad, kelle tegevust uued õigusaktid mõjutavad ja kellega teema koostööd, et nende vajadustega arvestada.

Parentustegevus 1.1: Statistikaamet esitab statistikanõukogule ja Rahandusministeeriumile SA jätkusuutliku ja läbipaistva rahastamise mudeli.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parentustegevuse 1.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parentustegevus 1.2: Statistikaamet suurendab kulumudeli läbipaistvust, määrates kogu tootmistsükli ulatuses kulusid valdkondade põhiselt, et oleks võimalik hinnata lisaressursside vajadust vastavalt muutustele viieaastases statistikaprogrammis (nn tööprogrammis).

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parentustegevuse 1.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parentustegevus 1.3: Rahastuse ja kulumudelite baasil ning statistika tootmise ja andmehaldusega seotud ülesannete praeguste ja tulevaste kulude põhjaliku analüüsi baasil töötab Statistikaamet välja raamistiku, mis tagaks Statistikaameti seadusjärgsete kohustuste läbipaistva ja jätkusuutliku täitmise. Statistikaamet esitab nimetatud raamistiku statistikanõukogule ja Rahandusministeeriumile.

Tähtaeg: 3. kvartal 2025

Parentustegevuse 1.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parentustegevus 1.4: Statistikanõukogu ja Rahandusministeerium hindavad raamistikku ning otsustavad selle juurutamise ning edasised sammud, tagamaks seadusest tulenevate statistika tootmise ning andmehalduse ülesannete läbipaistvat ja jätkusuutlikku rahastamist.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parendustegevuse 1.4 eest vastutav asutus: Statistikanõukogu ja Rahandusministeerium
Parendustegevus 1.5: Tõhususe suurendamiseks määratleb Statistikaamet andmeteenuste jaoks vajalikud ressursid, rollid ja vastutusala, otsides kulumudeli abil võimalusi efektiivsuse tõstmiseks GSBPM eri etappides. Lisaks võtab Statistikaamet kasutusele andmeteenuste ajajuhtimise süsteemi ning teenusepõhise juhtimise. Efektiivsuse tõstmiseks kasutab Statistikaamet rohkem uute andmeallikate automaattöötlust.
Tähtaeg: 4. kvartal 2026
Parendustegevuse 1.5 eest vastutav asutus: Statistikaamet

2. soovitus
Sõltuvalt saadaolevast rahastusest peaks Statistikaamet korrigeerima nende töötajakategooriate palgatasu, keda on keeruline värvata ja hoida. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitajad 3.1 ja 7.5)
Hetkeolukord:
<p>Statistikaameti palgatase on üldiselt madalam võrreldavate ametikohtade mediaanist avalikus või erasektoris ning mõnedes töötajakategooriates, eelkõige ametikohtadel, kus on nõutavad kõrgetasemelised analüüsi- ja andmeteadusoskused, on töötajate värbamine ja töö hoidmine keeruline. Statistikaameti rahastusele on survet avaldanud ja avaldavad ka praegu survet mh andmehaldusega seotud uued tegevused, ELi õigusaktidest tulenevad vajadused lisastatistika järele ja ametisisene moderniseerimine sellistes valdkondades nagu kommunikatsioon, andmekogumine ja -töötlus. Näiteks rahvamajanduse arvepidamise analüütikute värbamine on alates 2021. aastast kolmel korral ebaõnnestunud madala palgataseme ja ametikohale kehtestatud spetsiifiliste nõudmiste tõttu.</p> <p>Avaliku sektori palgapoliitikat kujundab Eestis Rahandusministeerium. Ministeerium tegeleb tavapärase ülesannetega nagu palgakulude statistiline analüüs ja iga-aastased palgauuringud. Statistikaamet osaleb iga-aastases avaliku sektori palgauuringus, mis hõlmab ligi 30 000 töötaja ja 119 avaliku sektori asutuse andmeid. Rahandusministeeriumi läbiviidav palgauuring annab ülevaate avaliku sektori palkadest ligi 90 ametikohal vastavalt tööülesannete keerukusele ja vastutusele. Uuringus on ka põhjalik analüüs ning ülevaade Statistikaameti positsioonist palgaturul ja täiendavaid andmeid, mida SA juba kasutab – mh analüütikute, andmeteadlaste jt töötajate puhul.</p> <p>Rahandusministeerium avalikustab igal aastal ametnike palgad, tänu millele on Statistikaametil põhjalik ülevaade konkurentsivõimelistest palkadest konkreetsetel võtmepositsioonidel. See võimaldab võrrelda sama astme palku erinevates avaliku sektori asutustes.</p> <p>Kõik sisemised vahendid, mis jäävad efektiivsuse suurendamisel tegevuskuludest üle, suunatakse statistika tegemise vaatest kriitilise tähtsusega töötajate palkade tõstmiseks. Selle tulemusel peaks kasvama keskmine palk ning vähenema voolavus. Hiljutine samade ametikohtade võrdlus era- ja avalikus sektoris näitab, et Statistikaameti analüütikute palgad on umbes 50% madalamad nende ametikohtade mediaanpalgast tööturul. 2022. aastal sai Statistikaamet riigieelarvest lisarahastust ligi 30% SA aastaelarve ulatuses, et vähendada lõhet Statistikaameti palkade ja võrreldavate ametikohtade üldise palgataseme vahel tööturul.</p>
Parendustegevus 2: Statistikaamet analüüsib põhjalikult olemasolevat palgasüsteemi, sh palgavahemikke, ning kujundab selle ümber, et see vastaks tööturu reaalsele olukorrale. Statistikaamet hindab regulaarselt töötajate palgatasu lähtuvalt tööturul toimuvast ning kohandab võtmepositsioonide palgatasu vastavalt SA rahalistele võimalustele.
Tähtaeg: 4. kvartal 2024
Parendustegevuse 2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

3. soovitus

Valitsus peaks kaaluma võimalusi suurendada statistikanõukogu sõltumatust, näiteks üle vaatama selle liikmesuse ja selle teenindamise kohustused. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhised, 1. põhimõte).

Hetkeolukord:

Vastavalt riikliku statistika seadusele aitab statistikanõukogu kaasa riikliku statistika eesmärgi täitmisele, nõustades ja esitades arvamusi statistika tegijatele (Statistikaamet ja Eesti Pank) ning Rahandusministeeriumile. Statistikanõukogu moodustatakse Vabariigi Valitsuse korraldusega valdkonna eest vastutava ministri ettepanekul neljaks aastaks. Statistikanõukogu roll ja mõju ei ole piisavad muutuste algatamiseks, seda eriti muutuv andmemaailmas.

Parendustegevus 3.1: Statistikaamet teeb Rahandusministeeriumile ettepaneku statistikanõukogu rolli ja mõjukuse suurendamiseks. Võimalikeks muudatusteks on nõukogu koosseisu laiendamine, statistikanõukogu ülesannete muutmine/täiendamine, täiendavate õiguste andmine riikliku statistika valdkonna juhtimiseks, (töö)korralduslikud muudatused jne.

Tähtaeg: 1. kvartal 2025

Parendustegevuse 3.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet, Rahandusministeerium

Parendustegevus 3.2: Rahandusministeerium otsustab, milliseid muudatusi tehakse, ning määratleb muudatuste tegemiseks vajalikud sammud koostöös Statistikaametiga.

Tähtaeg: 1. kvartal 2026

Parendustegevuse 3.2 eest vastutav asutus: Rahandusministeerium, Statistikaamet

Parendustegevus 3.3: Rahandusministeerium ja Statistikaamet viivad kokkulepitu koostöös ellu.

Tähtaeg: 3. kvartal 2026

Parendustegevuse 3.3 eest vastutav asutus: Rahandusministeerium, Statistikaamet

4. soovitus

Valitsus peaks kaaluma võimalusi vähendada poliitilist mõju riikliku statistika programmi kinnitamisel, näiteks andma vastutuse statistikanõukogule. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhised, 1. põhimõte)

Hetkeolukord:

Statistikaamet koostab ja esitab Rahandusministeeriumile riikliku statistika seaduses nimetatud statistikaalaste tegevuste loetelu hiljemalt iga aasta 1. juuliks. Programm sisaldab statistikategevuse kohta järgmisi andmeid: 1) nimetus; 2) õiguslik alus; 3) statistilised näitajad; 4) perioodilisus; 5) vaatlusperiood või -hetk; 6) eeldatav maksumus; 7) teave meetodikas kavandatavate muudatuste kohta. Statistikaameti läbiviidavate statistiliste tegevuste loetelu kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Statistikaamet kasutab ministeeriumidega koostöö tegemisel mitmeid võimalusi. Lisaks korrapärasele kontaktidele ekspertide tasandil loodi 2021. a. aprillis riikliku statistika töörühm, mille ülesanded on järgmised: a) valdkondlike statistiliste vajaduste varajane jälgimine ning seotud nähtustest ja näitajatest teadlikkuse suurendamine; b) õigusaktide väljatöötamise ajakavas konkureerivate vajaduste järjekorda seadmine; c) riikliku statistika riigi eelarvestrateegiasse lisamise vajaduses kokkuleppe saavutamine, et tagada vajalik rahastus.

Statistikaamet jälgib, millised uued ELi statistika koostamise kohustused tekivad ELi õigusaktide vastuvõtmisel või muutmisel, hindab lisaressursside vajadust järgneval viiel aastal ning lisab uued tegevused viieaastasesse tööprogrammi. Tihedates kahepoolsetes läbirääkimistes ministeeriumide ja Riigikantseleiga koondab Statistikaamet kokku ka riiklikest strateegiatest tulenevad statistikavajadused. Kuna ELi õigusaktidega sätestatud Euroopa statistika moodustab 93% Statistikaameti eelarvest, on väga vähe ruumi uue riigisisese statistika lisamiseks.

Parendustegevus 4.1: Rahandusministeerium analüüsib riikliku statistika programmi koostamise protsessi ning esitab Valitsusele ettepanekud selle protsessi muutmiseks.

Tähtaeg: 4. kvartal 2024

Parendustegevuse 4.1 eest vastutav asutus: Rahandusministeerium

Parendustegevus 4.2: Läbiviidav analüüs ja selle tulemused dokumenteeritakse.

Tähtaeg: 1. kvartal 2025

Parendustegevuse 4.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

5. soovitus

Valitsus peaks koos Statistikaametiga üle vaatama ameti paiknemise riigi struktuuris, arvestades võimalikku mõju asutuse sõltumatusele ja asutuse rolli kogu valitsussektori andmehalduse koordineerimisel. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise, 1. põhimõte)

Hetkeolukord:

Statistikaamet on Rahandusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis teeb riiklikku statistikat, koordineerib andmehaldust, juhib klassifikaatorite süsteemi, osutab andmeajagamisteenust ning teeb riiklikku ja haldusjärelvalvet. Eesti digivaldkonna arengu, sh andmehalduse eest vastutab Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Andmehalduse koordineerimisel valmistab raskusi strateegiline planeerimine ning ülesannete ja eelarveressursside jaotamine. Statistikaamet täidab andmehalduse ülesandeid Eesti digiühiskonna arengukava 2030 alusel ELi taaste- ja vastupidavusrahastust toetatava Eesti taastekava projektis. Tegevusi viiakse ellu kuni 2025. aastani vastavalt andmehalduse tegevuskavadele, mis on valminud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja SA koostöös ning mida regulaarselt uuendatakse. Fookuses on näiteks andmete kirjeldamine, andmete leitavuse parandamine, andmekvaliteedi auditid, andmete koostalitlusvõime toetamine, andmeajagamisteenuse arendamine jne. Statistikaamet otsib nende tegevuste

jätkamiseks püsivat rahastust.
Parendustegevus 5.1: Statistikaamet koostab dokumendi ettepanekutega andmehalduse võimalikult tõhusaks korralduseks Eestis ning andmehalduse rollide jaotuseks Rahandusministeeriumi ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vahel. Statistikaameti selge, reglementeeritud roll andmehalduse eestvedajana või andmehalduse eest vastutajana Eestis tugevdaks SA andmehaldusalast sõltumatust ning autoriteeti kooskõlas Euroopa statistika tegevusjuhiseiga.
Tähtaeg: 4. kvartal 2025
Parendustegevuse 5.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 5.2: Rahandusministeerium ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium koostöös Statistikaametiga lepivad kokku Statistikaametile sobivas andmehalduse valdkonna korralduses ning vajadusel teevad Vabariigi Valitsusele ettepaneku praeguse korralduse muutmiseks. Ministeeriumid võivad vajadusel hinnata, kas Statistikaametile antavate uute ülesannete täitmine on Eesti seadusandluses piisavalt reguleeritud ning institutsionaalselt optimaalselt korraldatud.
Tähtaeg: 1. kvartal 2026
Parendustegevuse 5.2 eest vastutav asutus: Rahandusministeerium, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, Statistikaamet

6. soovitus
Valitsus peaks astuma samme, et lisada Tervise Arengu Instituudi (TAI) statistika riiklikusse statistikasse, et tagada vastavus Euroopa statistika tegevusjuhiseiga ja vältida töö dubleerimist (seotud tegevusjuhisele vastavusega: Euroopa statistika tegevusjuhise näitajad 1bis.1 ja 1bis.2, aga ka paljud teised näitajad, kus TAI koostatud statistika kohta on vähe teada).
Hetkeolukord: Osa statistikast, mida teeb Tervise Arengu Instituut (TAI), esitatakse Euroopa statistikana, kuigi TAI ei kuulu riikliku statistika tegijate hulka ja seega ei ole ka tagatud vastavus kvaliteedinõuetele. Olukorra lahendamiseks tuleb tagada, et Euroopa statistikat teevad ainult riiklikud statistikaasutused (muud siseriiklikud asutused, kes vastutavad Euroopa statistika arendamise, tegemise ja levitamise eest). Rahandusministeerium peab hetkel läbirääkimisi Sotsiaalministeeriumiga, et leida lahendus tervisestatistika vastavusse viimiseks.
Parendustegevus 6.1: Statistikaamet teeb Rahandusministeeriumile ettepaneku TAI lisamiseks riikliku statistika süsteemi.
Tähtaeg: 4. kvartal 2023
Parendustegevuse 6.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 6.2: Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium lepivad kokku, kuidas kaasata TAI ülesanded Euroopa statistika tootmisse ning määrata TAI Euroopa statistika tegijaks.
Tähtaeg: 2. kvartal 2025
Parendustegevuse 6.2 eest vastutav asutus: Rahandusministeerium, Sotsiaalministeerium

7. soovitus

Statistikaamet peaks jätkama ettevalmistusi administratiivsete andmeallikate ulatuslikumaks kasutamiseks statistika tegemisel, sealhulgas liikuma edasi andmehalduse algatusega. Seejuures peaks Statistikaamet edendama koostööd andmestike omanikega, et suurendada andmekogude kvaliteeti ja läbipaistvust, mis võimaldab välja töötada nende andmete kasutamise visiooni ja prioriteetid. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitajad 2.2 ja 10.3)

Hetkeolukord:

Andmehalduse koordineerimise ja klassifikaatorite süsteemi eestvedamise eest vastutava asutusena on riikliku statistika seaduses samuti määratletud Statistikaamet. Riikliku statistika seadus annab Statistikaametile õiguse pääseda juurde registritele ja teistele avaliku sektori andmekogudele statistika tegemise eesmärgil. Seadus sätestab ka, et andmekogud peaksid olema statistika tegemisel esmaseks andmeallikaks, eeldusel, et sel viisil on võimalik täita riikliku statistika kvaliteedinõudeid. Koostööd andmekogude omanike ja teiste statistika tegijatega reguleerib suur hulk hästi struktureeritud vastastikuse mõistmise memorandumid ja koostöölepinguid. Andmehalduse raamistik ja täiendavad materjalid on avaldatud SA [veebilehel](#) (eesti keeles).

Andmehalduse koordineerimisel on hetkel neli põhieesmärki:

- Andmehalduse raamistiku loomine ja haldamine. Peamine eesmärk on kujundada head suhted sidusrühmadega ning registreid pidavate asutuste arusaam oma kohustustest.
- Ajakohase ülevaate omamine registritest, andmekogudest ja muudest andmestikest. Peamine eesmärk on andmete katalogiseerimine.
- Andmete parem mõistmine. Andmete omanikud kirjeldavad andmed, sh andmete semantika.
- Andmekvaliteeti parandamine. Andmekvaliteedi mudel on kokku lepitud ja seda rakendatakse.

Statistikaamet nõustab andmekogude omanikke, et toetada nende andmehaldustegevusi. SA on koostanud andmehalduse raamistiku, andmekirjelduse juhise ja andmekvaliteedi juhise.

Administratiivsete andmeallikate kasutamine statistikas on märkimisväärselt suurenenud, kuid üksnes administratiivsetel allikatel põhineb endiselt väike osa statistikast (ligikaudu 30%). Sellel on palju põhjuseid, sealhulgas asjaolu, et andmekogudes sisalduv teave ei pruugi sisuliselt vastata statistika vajadustele. Üks põhjus on olnud ka administratiivsete andmeallikate ebapiisav kvaliteet või lihtsalt teabe puudumine nende kvaliteedi ja sisu kirjeldavate metaandmete kohta.

Valitsus võttis vastu ning Euroopa Komisjon kiitis heaks Eesti taastekava, kuhu kuulub ka digiriigi reformi meede „Andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomine ja väljaarendamine“ (<https://rrf.ee/wp-content/uploads/2021/10/EE-Taastekava-051021.pdf>, lk 164–166). Statistikaamet osaleb digiriigi reformi meetme „Andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomine ja väljaarendamine“ elluviimises.

Statistikaamet arengukava 2023–2030 tegevusplaanis on samuti andmehaldustegevused.

Parendustegevus 7.1: Statistikaamet suurendab nende administratiivsete andmestike arvu, mida SA seirab. Seire hõlmab erinevaid aspekte, sh andmehalduse korraldus asutuses, andmestiku eest vastutajad, andmete üldine leitavus ja arusaadavus, andmekvaliteet.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026
Parendustegevuse 7.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 7.2: Statistikaamet töötab välja administratiivsete andmete kasutamise tulevikuvisioni, seades prioriteediks nende andmete kasutamise statistika tegemises.
Tähtaeg: 4. kvartal 2027
Parendustegevuse 7.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 7.3: Andmehalduse tiimi (oivakeskuse) loomine.
Tähtaeg: 4. kvartal 2027
Parendustegevuse 7.3 eest vastutav asutus: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Parendustegevus 7.4: Viiakse ellu projekte andmete taaskasutamise parendamiseks ning luuakse jätkusuutlik süsteem andmekogude andmekvaliteedi jälgimiseks ning selle pideva parandamise toetamiseks.
Tähtaeg: 4. kvartal 2027
Parendustegevuse 7.4 eest vastutav asutus: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium
Parendustegevus 7.5: Avaandmete avalikustamine riiklikus avaandmete portaalis on kasvanud vähemalt 50% võrreldes 2021. aasta tasemega.
Tähtaeg: 4. kvartal 2027
Parendustegevuse 7.5 eest vastutav asutus: Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium

8. soovitus

Statistikaamet peaks koos asjaomaste asutustega suurendama administratiivsete andmeallikate läbipaistvust ja kvaliteeti, kehtestades meetmed (nt eksperthindamised), mis aitavad parandada andmete kvaliteeti näiteks ühtsete standardite ja klassifikaatorite kasutamise kaudu. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitajad 8.7 ja 10.3)

Hetkeolukord:

Statistikaamet on andmehalduse raamistikus kirjeldanud ja kooskõlastanud administratiivsete andmete kvaliteedinõuded. Kvaliteedinõuded on ülevaatamisel, et hinnata nende vastavust reaalsele arengutele riigiasutustes ning kooskõla uute vajadustega.

Andmete kvaliteedi tõstmiseks võttis Valitsus vastu määruse, mis kohustab valitsusasutusi andmekvaliteeti suurendama ning volitab Statistikaametit läbi viima administratiivsete andmete kvaliteedi hindamist ja parandusettepanekuid tegema.

Eestis ei ole hetkel andmekvaliteedi hindamise infosüsteemi. Kvaliteedi hindamiseks saadetakse riigiasutustele täitmiseks küsitlus. Jälgitakse andmehalduse raamistiku rakendamist asutuses (küpsusaste) ning andmekvaliteedinõuetele vastavust andmestike tasemel, eelkõige riiklikes registrites.

Plaanis on andmekvaliteedi haldamise võimekuse välja arendamine, kuid see on veel kavandamise faasis. Kvaliteediteemadel suurema läbipaistvuse saavutamiseks võidakse kasutada aruandeid või auditeerimist. Arendamisel on uus infosüsteem, mis tagab ajakohase ülevaate riigiasutuste loodud registrites ja muudes andmestikes olevatest andmetest. Infosüsteemi tuleb kataloog avaandmestikest ja administratiivsetest registritest. Kataloogis on andmekirjeldused koos metaandmetega.

Parendustegevus 8.1: Statistikaamet avaldab andmehalduse juhised (raamistik, metaandmete kirjeldamine, andmekvaliteet), sh administratiivsete andmekogude kvaliteedinõuetele vastavuse hindamiseks. Juhised rakendatakse pilootprojektides.

Tähtaeg: 4. kvartal 2024

Parendustegevuse 8.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 8.2: Statistikaamet otsustab koos asjaomaste asutustega, milliseid tegevusi on vaja administratiivsete andmestike kvaliteedi tõstmiseks. Administratiivandmete kvaliteedi tõstmise dokument hõlmab meetmeid nii registritele, mida Statistikaamet juba kasutab riikliku statistika tegemisel, kui ka kõikidele ametlikele registritele ja potentsiaalsetele andmeallikatele, mida SA võib kasutada. Kvaliteediraportid registrite kohta, mida SA juba kasutab, koostatakse 2021. a. rahvaloenduse põhjal 2023. a. esimeses kvartalis. Teiste administratiivsete registrite kohta viiakse kord aastas läbi audit, et jälgida seisuga ning andmehalduse (sh andmekvaliteedi) arenguid.

Tähtaeg: 4. kvartal 2027

Parendustegevuse 8.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ja teised asjaomased asutused

9. soovitus

Selleks et aidata parandada administratiivsete andmeallikate kvaliteeti, võiks Valitsus selgitada eri osapoolte andmehalduskohustusi. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitajad 8.7 ja 10.3)

Hetkeolukord:

Riikliku statistika seadus annab Statistikaametile õiguse pääseda juurde registritele ja teistele avaliku sektori andmekogudele statistika tegemise eesmärgil. Seadus sätestab ka, et andmekogud peaksid olema statistika tegemisel esmaseks andmeallikaks, eeldusel, et sel viisil on võimalik täita riikliku statistika kvaliteedinõudeid. Koostööd andmekogude omanike ja teiste statistika tegijatega reguleerib suur hulk hästi struktureeritud vastastikuse mõistmise memorandumeid ja koostöölepinguid. Andmehalduse raamistik ja täiendavad materjalid on avaldatud SA [veebilehel](#) (eesti keeles ja ainult eestikeelsel lehel).

Statistikaamet teeb koostööd administratiivsete andmekogude omanikega, kuid ei ole saavutanud piisavat autoriteeti, et andmetike kvaliteedi suurendamisel märkimisväärset edu saavutada, sest selleks riigieelarves ettenähtud ressursid on napid ning tegevused on suuresti detsentraliseeritud ja sõltuvad riigiasutuste sisemistest prioriteetidest. 2022. aastal sai Statistikaamet tugevdada andmehaldusüksust, kui SA-le eraldati toetust Eesti taastekava digiriigi reformi meetmest „Andmehalduse ja avaandmete oivakeskuse loomine ja väljaarendamine“ (<https://rrf.ee/wp-content/uploads/2021/10/EE-Taastekava-051021.pdf>, lk 164-166).

Valitsus on kehtestanud teenuste korraldamise ja teabehalduse aluste määruse, mida 2022. aastal muudeti ning mis sätestab valitsusasutuste andmehalduskohustused. Valitsuse määruse järgi on Statistikaameti ülesanneteks juhiste koostamine, andmehalduse toetamine ning seire. Statistikaamet on määrusest tulenevaid kohustusi täitnud riigi taastekava andmehaldusprojekti raames. Nendeks tegevusteks puudub püsiv eelarverahastus pärast 2025. aastat.

Parendustegevus 9.1: Valitsus kehtestab määruse ja rakendusaktidega kohustuste selge jaotuse andmehaldussüsteemis.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026

Parendustegevuse 9.1 eest vastutav asutus: Vabariigi Valitsus

Parendustegevus 9.2: Statistikaamet täidab riikliku andmehalduse ülesandeid (juhiste andmine, juurutamise toetamine, seire).

Tähtaeg: 4. kvartal 2027

Parendustegevuse 9.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

10. soovitus

Valitsus peaks tagama, et valdkondlikud õigusaktid ei piiraks riiklikku statistikat tegevate asutuste juurdepääsu eraandmetele teatud sektorites, nagu mobiilsidefirmad ja krediidasutused. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhhis, näitajad 2.4 ja 9.4)

Hetkeolukord:

Riikliku statistika seadus annab Statistikaametile juurdepääsu „avalik-õiguslike ja eraõiguslike juriidiliste isikute tegevuse käigus tekkinud või kogutud andmetele“. Arvestades praktilisi raskusi juurdepääsul sageli nõrgalt struktureeritud andmekogudele ja teisalt koostööst saadavat kasu, on Statistikaamet seda mandaati rakendanud läbirääkimistel saavutatud lepingute kontekstis. Edaspidi võivad eraomanduses olevad andmed muutuda statistika tegijate jaoks järjest olulisemaks mitmel põhjusel. Sageli heidavad need valgust uutele valdkondadele, mida muud olemasolevad andmekogumid ei hõlma, ja võimaldavad toota näitajaid sagedamini. Tuleks lisada, et traditsiooniline küsitluse teel andmete kogumine on üha keerulisem. Seetõttu muutub juurdepääs eraandmetele üha olulisemaks.

Selle taustal teeb muret, et kuigi riikliku statistika seadus ja elektroonilise side seadus on eriseadused, ei sisalda mõned eriseadused riikliku statistika tegijate andmetele juurdepääsu õigust.

Ettevalmistatav andmemäärus (Data Act) annab statistikategijatele erijuurdepääsu andmetele. Statistikaameti hinnangul ei hakkaks andmemääruse praegune versioon piirama eraandmete kasutamist avalikes huvides. Statistikaameti ootus on, et vastavad sätted eraandmete kohta lisatakse määruse 223/2009 muutmise eelnõusse.

Parendustegevus 10.1. Seoses ELi andmemääruse ja määruse 223/2009 muudatustega viib Statistikaamet läbi tegevused, mis puudutavad juurdepääsu eraandmetele ja nende kasutamist statistika tegemiseks. Tegevusteks on läbirääkimiste pidamine eraandmete omanikega, ühiskondliku kokkuleppe kujundamine, ressursside taotlemine tehniliste ja metodoloogiliste ettevalmistuste tegemiseks eraandmete kasutamiseks riiklikus statistikas.

Tähtaeg: 4. kvartal 2027

Parendustegevuse 10.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 10.2: Statistikaamet arendab suhteid oluliste sidusrühmadega, et luua soodne pinnas sobivate erasektori andmete kasutamiseks statistika tegemisel.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parendustegevuse 10.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 10.3: Statistikaamet arendab tehnilist võimekust eraandmete vastuvõtmiseks ja töötlemiseks.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026

Parendustegevuse 10.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 10.4: Statistikaamet arendab oma töötajate tehnilisi ja metoodilisi oskuseid eraandmetega ümber käia, korraldades koolitusi, teadmuse jagamist ja koostööd SA enda ja väliste ekspertidega eraandmete kasutamise teemal.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026

Parendustegevuse 10.4 eest vastutav asutus: Statistikaamet

11. soovitus

Statistikaamet peaks jätkama pingutusi eksperimentaalstatistika valdkonnas, keskendudes selle kasutamisele regulaarse statistika tegemisel. Hiljem peaks uute andmeallikatega seotud katsed kajastama strateegilisemas lähenemises. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhhis, näitaja 11.1)

Hetkeolukord:

Statistikaamet on olnud väga aktiivne eksperimentaalstatistika väljatöötamisel ja esitamisel eesmärgiga otsida ja katsetada uusi statistika tegemise viise ning eelkõige pakkuda tarbijatele lisaks tavapärasele ja regulaarsele statistikale huvitavat ja uudset või kiiret teavet. Leitud on uusi andmeallikaid, kasutatud uusi meetodeid, andmeid on omavahel seostatud ja kombineeritud ning esitluseks on kasutatud tänapäevaseid visualiseerimislahendusi. Selline töö nõuab konkreetseid oskusi ja tingimusi ning seetõttu loodi spetsiaalne üksus, mis koosneb praegu 12 eksperdist (kuus teadlast ja kuus analüütikut).

Statistikaamet kasutab eksperimentaalstatistikat nii palju kui võimalik riikliku statistika tegemisel. Statistikaameti iga-aastane tegevuskava näeb ette, et vähemalt 50% eksperimentaalstatistika üksuse tööajast (täistööaja ekvivalentides) kasutatakse riikliku statistika prioriteetseteks tegevusteks, nii statistikaprogrammi täitmiseks kui statistika tootmise arendusega seotud projektides. Konkreetsete projektid kinnitatakse igal aastal tegevuskavas.

Parandustegevus 11.1: Alates 2023. aastast planeerib Statistikaamet igal aastal eksperimentaalstatistika-üksuse ressursse nii, et eksperimentaalstatistika panustaks ka põhitootmisprotsessi.

Tähtaeg: 4. kvartal 2027

Parandustegevuse 11.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parandustegevus 11.2: Eksperimentaalstatistika projektide planeerimisel eelistatakse neid, mille meetodikat on hiljem võimalik kasutada regulaarse statistika tootmisel (nt uued andmeallikad, mudelite kasutamine). Määratakse kindlaks kriteeriumid, mille alusel projektide täiendavat kasu hinnata ja suurendada (nt et projektid peavad teenima Statistikaametile lisatulu ja/või aitama arendada riikliku statistika tootmist).

Tähtaeg: 4. kvartal 2024

Parandustegevuse 11.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parandustegevus 11.3: Statistikaamet töötab välja strateegilise lähenemise uute andmeallikate kasutamiseks eksperimentaalstatistika tegemisel.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026

Parandustegevuse 11.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet

12. soovitus

Statistikaamet peab tugevdama sidemeid akadeemilise ringkonnaga, mis üldiselt on head, kuigi ebaühtlased ja sõltuvad sageli inimestest. Sidemed tuleb teha ametlikumaks ja neid tuleb tugevdada ka valdkondades, kus need on praegu suhteliselt nõrgad. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhhis, näitaja 7.7)

<p>Hetkeolukord:</p> <p>Üldiselt on Statistikaametil akadeemilise ringkonnaga head suhted, kuid võib-olla riigi väiksuse tõttu on need suhted loodud ja aja jooksul säilinud isiklike kontaktide kaudu. See tähendab suhete teatavat ebakindlust ja võib osaliselt selgitada, miks koostöö intensiivsus eri teemadel mõnevõrra erineb.</p> <p>Statistikaamet on tõhustanud koostööd ministeeriumite teadusnõunikega, kaasates neid riikliku statistika töörühma. SA uue arengukava 2023–2030 koostamisel konsulteerib Statistikaamet akadeemilise ringkonna esindajatega (kõik Eesti ülikoolid ja kogenumad teadusasutused/mõttekojad).</p>
<p>Parendustegevus 12.1: Statistikaamet koostab tegevuskava, kus on kirjas põhimõtted ja tegevused teadlaskonna kaasamiseks ja koostöök SA metoodika arendamisel-täiustamisel ning Eesti õigusruumi kujundamisel.</p>
<p>Tähtaeg: 4. kvartal 2024</p>
<p>Parendustegevuse 12.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet</p>
<p>Parendustegevus 12.2: Statistikaamet viib ellu teadlaskonnaga koostöö tegemise ja nende kaasamise tegevuskava.</p>
<p>Tähtaeg: 4. kvartal 2026</p>
<p>Parendustegevuse 12.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet</p>

<p>13. soovitus</p> <p>Statistikaamet peaks astuma samme, et teha teadlaste mikroandmete juurdepääs kasutajasõbralikumaks. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise, näitaja 15.4)</p>
<p>Hetkeolukord:</p> <p>Mikroandmeid võivad teadusuuringute tegemisel kasutada heakskiidetud projektides töötavad teadlased ja heakskiidetud asutused, mis võivad olla juriidilised isikud või asutused (sh ministeeriumide analüüsiosakonnad). Magistri- või doktoriõppe üliõpilasi võib samuti teadlasteks pidada. Praegu koosneb kasutajaskond enam kui 200 teadlasest ja üle 40 teadusasutusest. Teadlased töötavad peamiselt kaugühenduse (VPNi) kaudu, kuid juurdepääs on võimalik ka spetsiaalsete arvutitega, mis asuvad Statistikaameti turvalises tööruumis (kuus töökohta).</p> <p>Teadlased soovivad, et juurdepääs mikroandmetele oleks kiirem ja kasutajasõbralikum ning juurdepääsu taotlemisele kuluv aeg (protsess) võiks olla lühem. Samuti tuleb tugevdada IT-taristut, sealhulgas tõsta serverite võimsust. Statistikaametil on pooleli mikroandmete jagamise süsteemi arendus.</p>
<p>Parendustegevus 13: Statistikaamet arendab ja juurutab mikroandmete jagamiseks sobiva IKT lahenduse, mis võimaldab samal ajal korraga rohkem kasutajaid, lubab kasutada suuremaid faile ja andmemahte, tagab kiirema töötluse, pakub täiendavaid analüüsivahendeid ning loob SA töötajatele tõhusamad konfidentsiaalsuskontrolli tööriistad. Arendusprotsessi on kaasatud ka teadlased, et tagada uue keskkonna vastavus nende vajadustele.</p>
<p>Tähtaeg: 4. kvartal 2025</p>
<p>Parendustegevuse 13 eest vastutav asutus: Statistikaamet</p>

14. soovitus

Statistikaamet peaks edasi arendama kaheksat edukat teenust ja laiendama statistikateenuste osutamist tasu eest ministeeriumide, aga ka muude sidusrühmade nõudluse rahuldamiseks. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhised, näitaja 11.1)

Hetkeolukord:

Riikliku statistika seaduses on sätestatud, et Statistikaamet võib teha statistikatööd väljaspool riikliku statistika programmi tingimusel, et tellimustöö tegemine ei sega programmi koostamist ega täitmist ja et tellimustöö tegemisel järgitakse samasid põhimõtteid ja kvaliteedikriteeriume nagu riikliku statistika puhulgi. Selle alusel määratleti 2020. aastal kaheksa statistikateenust, sealhulgas võimalus tellida eri statistikavaldkondades täpsemaid andmeid ja teavet, kui on kättesaadav pressiteadetes, statistika andmebaasis või muudes rakendustes, samuti võimalus tellida andmeid, mis nõuavad lisatöötlust või -analüüsi.

Ministeeriumid on öelnud, et riiklikul statistikal põhinevate teenuste tellimisega Statistikaametilt kaasneb suur halduskoormus (hankimine, lepingud jne.) ning Statistikaamet püüab leida alternatiive sidusrühmade teenindamiseks.

Parendustegevus 14.1: Statistikaamet vaatab üle oma teenused, et need vastaksid paremini sidusrühmade ja klientide vajadustele (sh sisemiste rollide, pädevuste, protsesside hindamine). Statistikaamet uuendab tellimustööde teenusstandardit ning avaldab selle klientidele hiljemalt kaks kuud enne järgmise aasta algust.

Tähtaeg: 2. kvartal 2024 (edaspidi igal aastal)

Parendustegevuse 14.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 14.2: Statistikaamet loob avalike huvide esindajatega toimetamudeli riikliku statistika tegemiseks ja rahastamiseks ning teenuste osutamiseks.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parendustegevuse 14.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

15. soovitus

Statistikaamet võiks oma tööprogrammi ettevalmistamisel sidusrühmadega laiemalt konsulteerida, et saada rohkem kasulikku teavet näiteks üldsuselt ja akadeemiliselt ringkonnalt. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhised, näitaja 11.1)

Hetkeolukord:

Viieaastase statistikaprogrammi koostamisel suhtleb Statistikaamet regulaarselt avalike huvide esindajatega. Suhted ja kokkupuuted avalike huvide esindajate ning kodanikuühiskonna ja ettevõtete esindajate vahel on Eestis sellised, et viimastel on palju võimalusi avalike huvide esindajate informeerimiseks oma uutest andme- ja statistikavajadustest. Kuigi Statistikaametil on kodanikuühiskonnaga kontakte SA või teiste korraldajate ürituste kaudu, siis teavet kodanikuühiskonna (kolmanda sektori) vajaduste kohta saab SA reeglina avalike huvide esindajatelt (ministeeriumid jt). Statistikaamet osutab teenuseid ka ettevõtete liitudele, saades nii vajalikku teavet ärisektori vajaduste kohta.

Statistikaamet konsulteerib avalikult ka andmeesitajatega andmete koosseisu ja esitamise tingimuste üle. Statistikanõukogul on seadusjärgne roll viieaastase programmi eelnõu kommenteerimisel. Seega on programmi ettevalmistamisel tagatud koordineerimine valitsussektori ja andmeesitajatega, kuid valitsusvälised kasutajad, eelkõige akadeemiline ringkond, ei ole ametlikult ja regulaarselt kaasatud tegevustesse, mille eesmärk on teha kindlaks, millised vajadused tuleb programmis kajastada.

Kuni 2021. aastani toimus viieaastase tööprogrammi koordineerimine pigem formaalselt, nõu inertsist, kuna eelarvepiirangute tõttu on tööprogrammi muutmine pea võimatu. See on põhjendanud Statistikaameti valitsussektori sidusrühmade seas suurt rahulolematust. Muuhulgas on vaja taotleda eelarvesse lisarahastust uute ELi õigusaktide alusel riikliku statistika tootmiseks.

Kuid alates 2021. aastast kasutab Statistikaamet ministeeriumitega koordineerimiseks uusi meetodeid. Lisaks regulaarsetele kontaktidele ekspertide tasandil loodi 2021. a. aprillis riikliku statistika töörühm, mille ülesanded on järgmised: a) valdkondlike statistiliste vajaduste varajane jälgimine ning seotud nähtustest ja näitajatest teadlikkuse suurendamine; b) õigusaktide väljatöötamise ajakavas konkureerivate vajaduste järjekorda seadmine; c) riikliku statistika riigi eelarvestrateegiasse lisamise vajaduses kokkuleppe saavutamine, et tagada vajalik rahastus. Statistikaamet on lisaks loonud protsessi oma sidusrühmade kaasamiseks Euroopa statistikat puudutavate uute õigusaktide läbirääkimisprotsessi. See võimaldab sidusrühmadel olla kursis ja varakult arvestada ELi aruandluses kavandatud muudatustega ning osapooltel paremini planeerida ja jaotada ressursse. Protsessi kiidavad ka teised valitsussektori sidusrühmad, kelle tegevust uued õigusaktid mõjutavad ja kellega Statistikaamet teeb koostööd, et nende vajadustega arvestada.

Parendustegevus 15.1: Koostöövorme käsitletakse ja analüüsitakse 2024. aasta lõpuks läbiviidava juhtimissüsteemi revisjoni käigus. Võimalikud muudatused on tööprogrammi igaaastasest ülevaatamisest loobumine ning selle asemel tõhusama koordineerimismudeli juurutamine, samuti paindlikemate ja vähem koormavate rahastuskokkulepete kasutamine nii peamiste partnerasutuste kui kodanike vajaduste täitmisel.

Tähtaeg: 1. kvartal 2025

Parendustegevuse 15.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 15.2: Statistikaamet esitab oma ettepanekud koos riikliku statistika seaduse muudatusettepanekutega Rahandusministeeriumile, kes otsustab, kuidas edasi minna.

Tähtaeg: 3. kvartal 2025

Parendustegevuse 15.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 15.3: Statistikaamet järgib sidusrühmadega koostöö tegemisel strateegiat, mis määratleb koostöö põhimõtted ja tegevuskava eri sidusrühmade kaupa. Tegevuskava vaadatakse üle kord aastas.

Tähtaeg: 2. kvartal 2024

Parendustegevuse 15.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 15.4: Statistikaamet koostab sidusrühmade ja klientide haldamise põhimõtted ja vastava tegevuskava, kus on määratud sidusrühmade ja klientidega suhtlemise viis, eesmärk ja sagedus. See hõlmab vähemalt kord aastas viieaastase tööprogrammi koordineerimist. Selle käigus räägib Statistikaamet kolmanda sektori sidusrühmadega läbi statistika-/andmete vajaduse ja võimaliku koostöö osas.
Tähtaeg: 2. kvartal 2024
Parendustegevuse 15.4 eest vastutav asutus: Statistikaamet

16. soovitus
Statistikaamet peaks kasutama tihedamaid suhteid ministeeriumidega, et saada varakult teada edaspidisest poliitilisest vajadusest statistika järele, mis aitab prognoosida tulevase nõudeid tööprogrammile. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitaja 11.1)
Hetkeolukord:
Viieaastase tööprogrammi koostamisel suhtleb Statistikaamet kesk- ja kohaliku omavalitsuse asutustega. Statistikaamet konsulteerib avalikult ka andmeesitajatega andmete koosseisu ja esitamise tingimuste üle. Statistikanõukogul on seadusjärgne roll programmi eelnõu kommenteerimisel. Seega on programmi ettevalmistamisel tagatud koordineerimine valitsussektori ja andmeesitajatega, kuid valitsusvälised kasutajad, eelkõige akadeemiline ringkond, ei ole ametlikult ja regulaarselt kaasatud tegevustesse, mille eesmärk on teha kindlaks, millised vajadused tuleb programmis kajastada.
Statistikaamet kasutab ministeeriumidega koostöö tegemisel mitmeid võimalusi. Lisaks korrapärasele kontaktidele ekspertide tasandil loodi 2021. aasta aprillis riikliku statistika töörühm, mille ülesanded on järgmised: a) valdkondlike statistiliste vajaduste varajane jälgimine ning seotud nähtustest ja näitajatest teadlikkuse suurendamine; b) õigusaktide väljatöötamise ajakavas konkureerivate vajaduste järjekorda seadmine; c) riikliku statistika riigi eelarvestrateegiasse lisamise vajaduses kokkuleppe saavutamine, et tagada vajalik rahastus.
Parendustegevus 16.1: Statistikaamet koostab sidusrühmade ja klientide haldamise põhimõtted ja vastava tegevuskava, kus on määratud sidusrühmade ja klientidega suhtlemise viis, eesmärk ja sagedus.
Tähtaeg: 2. kvartal 2024
Parendustegevuse 16.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 16.2: Statistikaamet korraldab igal aastal vähemalt 3 riikliku statistika töörühma koostamist (töörühma kuuluvad ministeeriumide ja Riigikantselei esindajad, teadusnõunikud) ning kohtub igal aastal vähemalt 2 korda iga ministeeriumiga, et täpsustada nende statistikavajadust ning koordineerida SA viieaastase tööprogrammi koostamist.
Tähtaeg: 2. kvartal 2024 (edaspidi igal aastal)
Parendustegevuse 16.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

17. soovitus

Statistikaamet peaks tagama, et kogu statistika kvaliteeti hinnataks põhjalikult korrapäraste ajavahemike järel, võimaldades nii välisvaate eri statistiliste andmete koostamise protsessile ja kaasates võimaluse korral eksperte väljastpoolt asutust, nt akadeemilisest ringkonnast ja teistest statistikaametitest. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhhis, näitaja 4.4)

Hetkeolukord:

Et parandada toodete kvaliteeti ning tugevdada ametisiseseid protsesse ja teabevoogusid, töötas Statistikaamet 2020. a. välja statistikatööde ja -toodete kvaliteedi hindamise süsteemi, mis koosneb kahest põhiosast: kiir- ja põhjalikud hindamised. Mõlemat hindamist teevad statistikatöö või väljundi eest vastutavad statistikud.

Parandustegevus 17.1: Statistikaamet analüüsib kvaliteedi hindamise põhimõtteid ja protsessi koos asutuseväliste konsultantidega.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parandustegevuse 17.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parandustegevus 17.2: Statistikaamet korraldab hindamisi regulaarselt ja läbipaistvalt: vähemalt üks põhjalik hindamine aastas ning kiirhindamised iga riikliku statistika töö kohta üldiselt GSBPM etappide järgi.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026 (edaspidi igal aastal)

Parandustegevuse 17.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parandustegevus 17.3: Statistikaamet viib ellu kvaliteedi hindamisel tehtud parandusettepanekud, täiustab tootmisprotsesse ning kord aastas toimub juhtkonnale aruandmine.

Tähtaeg: 4. kvartal 2026 (edaspidi igal aastal)

Parandustegevuse 17.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parandustegevus 17.4: Statistikaamet koostab sidusrühmade ja klientide haldamise põhimõtted ja vastava tegevuskava, kus on määratud sidusrühmade ja klientidega suhtlemise viis, eesmärk ja sagedus. Dokumendis kirjeldatakse, mis tingimustel kaasatakse Eesti või välisriikide teadlasi ja eksperte statistilise väljundi hindamise ja meetoodika arendusse.

Tähtaeg: 2. kvartal 2024

Parandustegevuse 17.4 eest vastutav asutus: Statistikaamet

18. soovitus

Statistikaamet peab jätkama jõupingutusi andmetötluse standardimiseks ja automatiseerimiseks ning andmete kogumiseks kasutatava tarkvara ja küsimustike ajakohastamiseks. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhhis, näitajad 9.3, 10.2 ja 10.4)

Hetkeolukord:

Statistikaamet kasutab olulisel määral administratiivseid andmeallikaid ja selles vallas tegutsetakse edasi. Sellegipoolest on statistilised uuringud Statistikaametile endiselt olulised. Kui ligikaudu 30% statistikatöödest põhineb üksnes administratiivsetel andmeallikatel, siis enamik muudes töodes kasutatakse nii andmekogude kui ka küsitlusuuringute andmeid. Enamik küsimustikke on ettevõtete küsimustikud, isiku-uuringute küsimustikke on märksa vähem. Andmeesitajate tagasisideuuringutes kaevatakse peamiselt kasutatava rakenduse üle, mis on kinnitanud seda, et andmekogumise teenus on vaja ümber kujundada. Sellega tegeletakse aastatel 2020–2024. SA protsesside ajakohastamine on keskendunud standardimisele ja automatiseerimisele, eelkõige andmetötluse ja väljundi koostamise valdkondades.

Andmetötluse edasine arendamine seisneks peamiselt nende protsesside automatiseerimises, milleks on vaja nõudlikku ja oskustemahukat ettevalmistustööd metodoloogiliste arenduste kujul, näiteks täpsete eeskirjade kindlaksmääramine valikuliseks redigeerimiseks, sealhulgas loogiliste kontrollide automatiseerimine, valideerimine, imputeerimine, agregeerimine, kvaliteedi mõõtmine jne. Statistika arvutamisel hõlmab standardimine ja automatiseerimine praegu ligikaudu 35% väljundnäitajatest.

Parendustegevus 18.1.1: Statistikaamet viib läbi analüüsi selgitamiseks välja andmetötluse ja -analüüsi automatiseerimiseks vajalikud ressursid ning uute tötlusrakenduste vajaduse tootmisprotsessi eri etappides (sh andmekogumine, töötlus, analüüs, levitamine).

Tähtaeg: 2. kvartal 2024 (edaspidi igal aastal)

Parendustegevuse 18.1.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 18.1.2: Koos 18.1.1 analüüsiga koostatakse eraldi tegevuskava taakvarast vabanemiseks.

Tähtaeg: 2. kvartal 2024

Parendustegevuse 18.1.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 18.1.3: Koos 18.1.1 analüüsiga viiakse läbi põhjalik IT-riskianalüüs.

Tähtaeg: 2. kvartal 2025

Parendustegevuse 18.1.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 18.1.4: Koos 18.1.1 analüüsiga kavandatakse sisekontrollisüsteem.

Tähtaeg: 2. kvartal 2025

Parendustegevuse 18.1.4 eest vastutav asutus: Statistikaamet

Parendustegevus 18.1.5: Analüüsitulemuste põhjal rakendatakse kvaliteedi juhtimise süsteem.

Tähtaeg: 4. kvartal 2025

Parendustegevuse 18.1.5 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 18.2: Statistikaamet analüüsib ja arendab pidevalt statistika tootmise protsesse ja tehnoloogiaid, eesmärgiga vähendada käsitsi tehtavat tööd ja suurendada kasutajate rahulolu.
Tähtaeg: 1. kvartal 2025 (edaspidi igal aastal)
Parendustegevuse 18.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet, Rahandusministeerium ja Rahandusministeeriumi Infotehnoloogiakeskus (RmIT)
Parendustegevus 18.3: Statistikaamet rakendab riikliku statistika tegemisel andmeteadust, kasutades ära eksperimentaalstatistika-üksuse teadmisi-oskuseid ja vähendades seeläbi andmekogumise mahtu.
Tähtaeg: 4. kvartal 2025
Parendustegevuse 18.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 18.4: Statistikaamet jätkab andmekogumise teenuse uuendamist, et tagada suurem kasutajamugavus vastajatele. Toimub täielik üleminek uuele kogumisteenusele.
Tähtaeg: 4. kvartal 2026
Parendustegevuse 18.4 eest vastutav asutus: Statistikaamet

19. soovitus
Statistikaamet peaks astuma samme, et jagada asutuse sees teadmisi teadusprojektide ja eksperimentaalstatistika tulemustest. (Parandusettepanek: Euroopa statistika tegevusjuhise näitaja 7.6)
Hetkeolukord:
Statistikaamet on väga aktiivselt arendanud ja avaldanud eksperimentaalstatistikat, eesmärgiga leida ja katsetada uusi statistika tegemise viise ning eelkõige pakkuda tarbijatele lisaks tavapärasele ja regulaarsele statistikale huvitavat ja uudset või kiiret teavet. Leitud on uusi andmeallikaid, kasutatud uusi meetodeid, andmeid on omavahel seostatud ja kombineeritud ning esitluseks on kasutatud tänapäevaseid visualiseerimislahendusi. Selline töö nõuab konkreetseid oskusi ja tingimusi ning seetõttu loodi spetsiaalne üksus, mis koosneb praegu 12 eksperdist (kuus teadlast ja kuus analüütikut).
Eksperimentaalstatistika tulemusi levitatakse ja tutvustatakse Statistikaameti-siseselt infotundides (mis salvestatakse), intraneti-uudistes (saadetakse ka nädalikirjaga) ning muude sisekommunikatsioonikanalite kaudu, et jagada teiste tiimidega parimat praktikat ning rakendusvõimalusi.
Eksperimentaalstatistika-üksuse tööd kasutatakse vähemalt osaliselt riikliku statistika meetodika arendamisel.
Parendustegevus 19.1: Koostatakse Statistikaameti strateegilise kommunikatsiooni plaan.
Tähtaeg: 4. kvartal 2024
Parendustegevuse 19.1 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 19.2: Statistikaameti eksperimentaalstatistika-üksus tutvustab vähemalt 2 korda aastas majasiseselt oma viimase aja projekte. Lõpetatud ja töös olevate

eksperimentaalstatistika projektide kokkuvõtted ja muu oluline teave avaldatakse nii intranetis kui Statistikaameti kodulehel.
Tähtaeg: 4. kvartal 2023 (edaspidi igal aastal)
Parendustegevuse 19.2 eest vastutav asutus: Statistikaamet
Parendustegevus 19.3: Statistikaamet töötab välja analüütikute kompetentsimudeli, mis toetab osalist roteerumist eksperimentaalstatistika ja riikliku statistika tiimide vahel – seda võimalust pakutakse analüütikutele tulevase teadmiste vahetamise platvormi osana (teadlikkus välisprojektidest, teiste asutuste parim praktika, sisekoolitajate koostöö, jne.).
Tähtaeg: 1. kvartal 2025
Parendustegevuse 19.3 eest vastutav asutus: Statistikaamet